

MIGRATSIYA TUSHUNCHASINING HUQUQIY TABIATI. MIGRATSIYANING OMILLARI VA SABABLARI.

RAZAKOVA FARANGIZ KARIM QIZI

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

Xalqaro huquq fakulteti

1-kurs magistratura talabasi Toshkent shahri

ARTICLE INFO.

Key words: migratsiya, emmigratsiya, immigrant, tashqi migratsiya, huquqiy tartibga solish, qochqinlar, noqonuniy migratsiya.

Abstract

Mazkur maqolada xalqaro migratsiyaning vujudga kelishi, uning sabab va oqibatlari, bu jarayonda migrantlarning ishtiroki, tashqi migratsiyani xalqaro va milliy huquqiy tartibga solish masalalari yoritilgan.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2023 LWAB.

Kirish

Migratsiyaning turli shakllari mavjud. Odamlar mamlakat ichida turli joylardan yoki bir joyning turli tumanlari o'rtasida yoki turli mamlakatlar o'rtasida ko'chib o'tishlari mumkin. Shuning uchun ichki va tashqi migratsiya uchun turli atamalar qo'llaniladi. Ichki migratsiya deganda mamlakat ichida bir joydan ikkinchi joyga ko'chish tushuniladi, tashqi migratsiya yoki xalqaro migratsiya deganda bir mamlakatdan ikkinchisiga ko'chish tushuniladi.

a) Immigratsiya va emigratsiya: "immigratsiya" bitta davlatdan boshqa davlatga, "emigratsiya" mamlakatdan tashqariga ko'chib o'tishni anglatadi. Ushbu atamalar faqat xalqaro migratsiya bilan bog'liq holda qo'llaniladi. Misol uchun, muhojirlar Rossiya, Koreya, Turkiya, Amerika, Kanadada yashash uchun o'z vatanlari Uzbekistonni tark etishadi. Bu insonlar yuqorida sanab o'tilgan davlatlar uchun immigrant, Uzbekiston uchun emigrant hisoblanadi.

b) In migration va outmigration: Bular faqat ichki migratsiya bilan bog'liq holda qo'llaniladi. "In migration" ma'lum bir hududdagi migratsiyani, "out migration" esa ma'lum bir hududdan tashqariga ko'chishni anglatadi. Shunday qilib, Xorazm, Buxoro, yoki Surxandaryodan Farg'ona vodiysiga kelgan muhojirlar vodiy uchun immigrant hisoblanib, Xorazm uchun out migratsiya ya'ni ko'chib ketishni anglatadi. "In Migration" atamasi migrantlarning boradigan hududiga nisbatan qo'llaniladi va "outmigration" atamasi migrantning kelib chiqishi yoki jo'nash joyiga nisbatan qo'llaniladi.

Migratsiyaning asosiy shakllarini jadval shaklida umumlashtirish mumkin.

Migratsiya

In migration/ Out migration

Immigratsiya/ Emigratsiya

Vaqtga asoslangan tipologiya migratsiyani uzoq masofali migratsiya va qisqa masofali yoki mavsumiy migratsiyaga ajratadi. Agar ko'chish uzoqroq muddatga amalga oshirilsa, u uzoq muddatli migratsiya deb ataladi. Biroq, aholining bir mintaqadan ikkinchisiga doimiy ko'chishi sodir bo'lsa, bu doimiy migratsiya deb ataladi. Ammo odamlar vaqtinchalik ish va yashash joylariga o'tishganda bir necha hafta yoki bir necha oy davomida davriy yoki mavsumiy migratsiya deb ataladi. Misol uchun, qishloq xo'jaligi mavsumining eng yuqori cho'qqisida ortiqcha mehnat talab etiladi va qo'shni hududlardan odamlar keladi. Birinchi farzandini tug'ish uchun ota-onasiga qaytib kelgan ayollarning odati ham qisqa muddatli ichki migratsiyani tashkil qiladi¹. Ushbu ikkita muhim turdan tashqari, migratsiya ixtiyoriy (yosh malakali kadrlar migratsiyasi), majburiy yoki kuch ishlatish yo'li bilan ketishni (qochqinlar va ko'chirilganlarning migratsiyasi bo'lishi mumkin) anglatadi.

Endi biz migratsiyani keltirib chiqaruvchi omillarni ko'rib chiqamiz. Odamlar, odatda, hissiy jihatdan tug'ilgan joyiga bog'langan. Ammo millionlab odamlar tug'ilgan va yashash joylarini tark etishadi. Nima uchun ba'zilar ko'chib ketayotganini, boshqalari esa yo'qligini bilish muhimdir. Shuning uchun migratsiyani keltirib chiqaradigan yoki odamlarni ko'chib o'tishga undaydigan muhim omillarni umumiy ma'noda to'rt toifaga bo'lish mumkin: iqtisodiy omillar, demografik omillar, ijtimoiy-madaniy omillar va siyosiy omillar.

Birinchi, iqtisodiy va demografik omillar. Ixtiyoriy migratsiyaning asosiy sababi iqtisodiydir. Qishloq xo'jaligidagi past daromad, qishloq xo'jaligidagi ishsizlik va to'liq ishsizlik migrantlarni ish imkoniyatlari ko'proq bo'lgan hududlarga undaydigan asosiy omillardir. Hatto aholining ko'payishi natijasida sodir bo'ladigan bosim ham qashshoqlik va qishloqdan ko'chishning muhim sabablaridan biri sifatida e'tirof etilgan. Bu ichki migratsiyaga ham, xalqaro migratsiyaga ham tegishli. Migratsiyani rag'batlantiradigan eng muhim iqtisodiy omillarni "itaruvchi omillar" va "tortuvchi omillar" deb atash mumkin. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, bu odamlarni kelib chiqish joyidagi majburiy sharoitlar tufayli migratsiya qiladimi yoki ularni yangi joydagi jozibali sharoitlar jalb qiladimi yoki yo'qligini ko'rishdir. Endi biz ushbu omillarni muhokama qilamiz.

Itaruvchi omillar: Har xil sabablarga ko'ra odamni o'sha joyni tark etishga va boshqa joyga borishga majburlovchi omillar. Masalan, qashshoqlik, past mahsuldorlik, ishsizlik, tabiiy resurslarning tugashi natijasida yuzaga kelgan noqulay iqtisodiy sharoitlar, sog'liqni saqlash, ta'lim va boshqalar kabi asosiy infratuzilma obyektlarining etishmasligi va tabiiy ofatlar odamlarni yaxshiroq iqtisodiy imkoniyatlar izlab o'z vatanlarini tark etishga majbur qilishi mumkin. Xodimning qishloq xo'jaligini tark etishiga sabab bo'lgan asosiy omil - bu daromadning past darajasi, chunki qishloq xo'jaligidagi daromad odatda iqtisodiyotning boshqa tarmoqlariga qaraganda past. Aholi sonining tez sur'atlar bilan o'sishi natijasida aholi jon boshiga ekin maydonlarining mavjudligi qisqardi, qishloqlarda ishsizlar va to'liq band bo'lmaganlar soni sezilarli darajada oshadi, natijada qishloq aholisi shaharlarga ko'chiriladi. Qishloqda muqobil daromad manbalarining yo'qligi ham migratsiyaning yana bir omilidir. Bundan tashqari, mulkni yakka taqsimlashga yo'l qo'ymaydigan qo'shma oila tizimi va meros qonunlarining mavjudligi ham ko'plab yigitlarning ish izlab shaharlarga ko'chib ketishiga sabab bo'lishi mumkin. Xoldinglarning bo'linishi ham migratsiyaga olib keladi, chunki xo'jaliklar oilani boqish uchun juda kichik bo'lib qoladi.

¹ <http://www.visionias.in/>

Jalb qiluvchi omillar: Immigrantlarni hududga jalb qiluvchi omillar, masalan, yaxshi ish bilan ta'minlash imkoniyatlari, muntazam ishning mavjudligi, yuqori ish haqi, yaxshi mehnat sharoitlari va turmush sharoitlarini yaxshilash va hokazo. Sanoat, savdo va biznesning tez kengayishi sodir bo'lgan shaharlardada, odamlarning ko'chib kelishi tufayli migratsiya sodir bo'ladi. So'nggi yillarda odamlarning Uzbekistondan Turkiya, Rossiya, Janubiy Koreya va AQShga ko'chib o'tishning yuqori sur'ati yaxshi ish bilan ta'minlash imkoniyatlari, yuqori ish haqi va yaxshi turmush sharoiti, tanlash uchun turli xil kasblar va imkoniyatlar bilan bog'liq. Ba'zida muhojirlar yuqori turmush darajasiga erishish ya'ni yaxshi madaniy va ko'ngilochar tadbirlar yoki yorqin shahar chiroqlarini qidirish uchun shaharlarga ham jalb qilinadi. Biroq, tortish omillari nafaqat qishloqdan shaharga migratsiyada, balki ichki va xalqaro migratsiyaning boshqa turlarida ham o'z ichiga qamqab oladi.

Ba'zida savol tug'iladi, qaysi omillar muhimroq, ketish yoki qolish? Ba'zilarning ta'kidlashicha, itaruvchi omillar tortuvchi omillardan ko'ra kuchliroq, chunki ular aholining ko'chishida shaharning diqqatga sazovor joylari emas, balki qishloq muammolari muhim rol o'ynaydi, deb hisoblashadi. Boshqa tomondan, jalb qiluvchi omillarni muhimroq deb hisoblaydiganlar shaharlardagi investitsiyalarning yuqori sur'atlarini ta'kidlaydilar, bu esa ko'proq bandlik va biznes imkoniyatlarini va shahar turmush tarzini jalb qilishni oshiradi. Migratsiya motivlarining itaruvchi va tortuvchi omillarga tasnifi migratsiya determinantlarini tahlil qilishda juda foydali, ammo barcha migratsiya harakatlarini faqat shu omillar bilan izohlab bo'lmaydi. Bundan tashqari, ba'zida migratsiya faqat itarish yoki tortish omillari bilan emas, balki ikkalasining birgalikdagi ta'siri natijasida sodir bo'lishi mumkin.

Qaytib kelish omillari: Uzbekiston va boshqa ba'zi rivojlanayotgan mamlakatlarda migratsiyada hal qiluvchi rol o'ynaydigan yana bir muhim omil bu " qaytib kelish omillari "dir. Shahardagi ishchi kuchi juda katta, shaharlarda ishsizlik darajasi yuqori, shuningdek, ish bilan band bo'lmaganlar soni ham mavjud. Bu omillarning barchasi birgalikda qishloqdan shaharga yangi migratsiya oqimini to'xtatuvchi omil bo'lib xizmat qiladi. U buni "orqaga qaytish omili" deb ataydi. Uning qo'shimcha qilishicha, agar shaharlarda yangi ish o'rinlari yaratilsa, birinchi bo'lib o'sha hududlarda yashovchi kam ish bilan ta'minlanganlar o'zlarini ishga taklif qiladilar, albatta, agar maxsus ko'nikmalar talab qilinmasa. Orqaga qaytish omillari: Bu yaqinda sodir bo'lgan hodisa. Ishga joylashish uchun yaxshi imkoniyatlar bilan odamlar o'z ona yurtlariga qaytadilar.

Ikkinchi, ijtimoiy-madaniy va siyosiy omillar: Migratsiyada bu turtki va tortuvchi omillardan tashqari ijtimoiy va madaniy omillar ham muhim rol o'ynaydi. Ba'zida oilaviy nizolar ham migratsiyaga sabab bo'ladi. Transport, radio va televizorning ta'siri, kino, shaharga yo'naltirilgan ta'lim va natijada munosabat va qadriyatlarining o'zgarishi kabi aloqa vositalarining yaxshilanishi ham migratsiyaga yordam beradi. Ba'zan hatto siyosiy omillar migratsiyani rag'batlantiradi yoki to'xtatadi. Chunonchi, mamlakatimizda davlat hukumati tomonidan El-yurt umid jamg'armasini tashkil etilishi va talabalarni chet elga o'qishga yuborish va barcha xarajatlarni qoplab berish siyosati va chet elda o'qigan kadrlarga bo'lgan kuchli talab ham migratsiyaga ta'sir qilishi shubhasizdir. Bundan tashqari, rasmiy tan olingan manbalar asosida tuzilgan Jahon banki rivojlanish ko'rsatkichlari to'plamiga ko'ra, O'zbekistondagi qochqinlar soni 2021-yilda 13032 tani tashkil etgan. (O'zbekiston – Qochqinlar soni boshpana berilgan mamlakatlar yoki hududlar bo'yicha – haqiqiy qiymatlar, tarixiy ma'lumotlar, va prognozlar Jahon bankidan 2023-yil iyun oyida olingan)².

Qochqinlar - 1951-yildagi Qochqinlar maqomi to'g'risidagi konvensiya yoki uning 1967-yildagi Protokoliga, 1969-yildagi Afrika birligi tashkilotining Afrikadagi qochqinlar muammolarining o'ziga

² <https://tradingeconomics.com/uzbekistan/refugee-population-by-country-or-territory-of-asylum-wb-data.html>

xos jihatlarini tartibga soluvchi konvensiyasiga muvofiq qochoqlar deb tan olingan, BMTHK statistik ma'lumotlariga ko'ra qochoqlar deb tan olingan odamlarga qochqinga o'xshash gumanitar maqom berildi va odamlar vaqtinchalik himoya qilindi. Boshpana izlovchilar - boshpana yoki qochqin maqomini so'rab murojaat qilgan va hali qaror olmagan yoki boshpana izlovchi sifatida ro'yxatdan o'tgan shaxslar bundan mustasno. Falastinlik qochqinlar 1946-yil iyunidan 1948-yil maygacha bo'lgan muddatda yashash joyi Falastin bo'lgan va 1948-yildagi arab-isroil mojarosi natijasida uy-joylari va yashash vositalaridan ayrilgan odamlar (va ularning avlodlari). Boshpana so'ragan mamlakat - boshpana so'rash da'vosi berilgan va qanoatlanirilgan davlat. 2021-yil uchun O'zbekiston qochqinlar statistikasi 13 032,00 ni tashkil etdi, bu 202- yilga nisbatan 100146,15 foizga ko'p. 2020-yil uchun O'zbekiston qochqinlar statistikasi 13.00 ni tashkil etdi, bu 2019-yilga nisbatan 0 foizga ko'p. 2019-yil uchun O'zbekiston qochqinlar statistikasi 13.00 ni tashkil etdi, bu 2018-yilga nisbatan 0 foizga ko'p. 2018-yil uchun O'zbekiston qochqinlar statistikasi 13.00 ni tashkil etdi, bu 2017-yilga nisbatan 35 foizga kamaydi³.

Yuqoridagilardan kelib chiqib shuni aytamizki, migratsiya quyidagi oqibatlariga olib keladi: Migratsiya koinotda imkoniyatlarning notekis taqsimlanishiga javobdir. Odamlar imkoniyati va xavfsizligi past bo'lgan joydan yuqori imkoniyat va xavfsiz joyiga o'tishga moyildirlar. Bu, o'z navbatida, aholi ko'chib yurgan hududlar uchun ham qulayliklar, ham muammolarni keltirib chiqaradi. Oqibatlarni iqtisodiy, ijtimoiy, psixologik, ekologik, siyosiy va demografik jihatdan kuzatish mumkin. Iqtisodiy oqibatlar: Migratsiya ko'chib ketayotgan mintaqaga salbiy ta'sir ko'rsatadi va immigratsiya mintaqasiga yordam beradi, va migratsiya mintaqalar o'rtasidagi rivojlanish tafovutini kuchaytiradi, chunki resursli odamlar nisbatan kam rivojlangan mintaqadan rivojlangan mintaqaga oqib o'tadi. Ammo, agar ko'chib ketayotgan hududlarda muqobil imkoniyatlar bo'lmasa, jamiyatning tashabbuskor a'zolarining chiqib ketishini yo'qotish deb bo'lmaydi. Migratsiya ortiqcha ishchi kuchiga tayanar ekan, bu emigratsiya mintaqasiga yordam beradi. Yana bir muhim jihat shundaki, migratsiya ishsizlar yoki to'liq band bo'lmaganlarni olib ketsa, bu mintaqaning qolgan aholisiga yashash sharoitlarini yaxshilashga imkon beradi, chunki bu qolgan aholiga jon boshiga iste'molni oshirishga imkon beradi, sababi aholining umumiy soni emigratsiya natijasida oziqlanishi kamayadi⁴.

Jo'natuvchi mintaqaga uchun asosiy foyda migrantlar tomonidan yuborilgan pul o'tkazmasidir. Xalqaro muhojirlarning pul o'tkazmalari valyutaning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi. 80-yillarda pul o'tkazmalari asosan neft eksport qiluvchi mamlakatlarning iqtisodiy farovonligi bilan bog'liq edi. 90-yillardan keyin davlatlarning mustaqillikka erishishi natijasida, o'tish davri qiyinchiliklari yuzaga keldi. Buning oqibatida odamlar ish izlab chet elga, masalan Rossiyaga ko'chib ketishni boshladi va shu bilan pul o'tkazmalarining ko'payishiga olib keldi. Hisob-kitoblarga ko'ra, 2021-yilda mehnat muhojirlari tomonidan O'zbekistonga yuborilgan pul miqdori qariyb 7,6 milliard AQSh dollarini yoki mamlakat yalpi ichki mahsulotining 11,6 foizini tashkil qiladi. Muhojirlar tomonidan yuborilgan pul o'tkazmalari miqdori xalqaro migrantlarga nisbatan juda oz bo'lsa-da, bu manba mintaqaga iqtisodiyotining o'sishida muhim rol o'ynaydi⁵.

Migrantlarga ta'siri: Ish o'rinlarining nomuvofiqligi, mehnat bozorida kamsitish, ishsizlik va kambag'al uy xo'jaliklarining daromadlari, qashshoqlik, xavfli mehnat sharoitlari muhojir aholini tashvishga solmoqda. Ish bilan bog'liq diskriminatsiya muayyan kasblarga kirishda farqlarga shuningdek, bir xil kasbda ishlaydiganlar o'rtasidagi ish haqining xilma-xilligiga olib keladi.

³ <https://www.macrotrends.net/countries/UZB/uzbekistan/refugee-statistics>

⁴ <https://publications.iom.int/system/files/pdf/WMR-2022.pdf>

⁵ Shu yerga qarang

Demografik oqibatlar: Yosh mehnatga layoqatli yoshdagi uylanmagan erkaklarning migratsiyasi jinsiy nisbatda nomutanosiblikka olib keladi. Uzbekistonda ko'plab yigitlarning yo'qligi boshqa guruhlar, masalan, ayollar, bolalar va qariyalar ulushini oshiradi. Bu joylarda tug'ilishning kamayishiga olib keladi. Uzbekistondagi erkak migrantlarning xotinlaridan uzoq muddatga ajralishi ham tug'ilish darajasini pasaytiradi. Ijtimoiy va psixologik oqibatlar: Migrantlar ijtimoiy o'zgarishlar agenti sifatida harakat qilishadi. Yangi texnologiyalar, oilani rejalashtirish, qiz bolalar ta'limi va hokazolar bilan bog'liq yangi g'oyalar ular orqali rivojlangan davlatdan rivojlanayotgan davlatga tarqaladi. Migratsiya turli madaniyat vakillarining aralashib ketishiga olib keladi. U kompozitsiyali madaniyat evolyutsiyasi va tor mulohazalar doirasidan o'tish kabi ijobiy hissa qo'shadi va umuman odamlarning ruhiy ufqini kengaytiradi. Bundan tashqari, katta yoshli erkaklarning uzoq vaqt davomida yo'qligiga olib keladigan migratsiya oilaning buzilishiga olib kelishi mumkin va bunday sharoitda ayollar va bolalar ko'pincha ko'proq va har xil turdagi ishlarni va boshqa muhim rollarni o'z zimmalariga olishga majbur bo'ladilar. Migratsiya (hatto nikoh migratsiyasidan tashqari) ayollarning holatiga bevosita yoki bilvosita ta'sir qiladi. Yuqorida ko'rinib turganidek, qishloq joylarda erkaklarning xotinlarini ortda qoldirib, tanlab tashqariga ko'chishi ayollarga qo'shimcha jismoniy va ruhiy bosim o'tkazadi. So'nggi o'n yil ichida global ekologik o'zgarishlarning dalillari to'planganligi sababli, akademiklar va siyosatchilar inson migratsiyasiga atrof-muhit ta'siriga ko'proq e'tibor berishdi. Iqlim o'zgaruvchanligi va tuproq degradatsiyasi kabi omillar aholining zaif qatlamlari orasida migratsiya uchun turtki bo'lib xizmat qilishi mumkin, ayniqsa, tirikchilik tabiiy resurslarga juda bog'liq bo'lgan rivojlanayotgan mamlakatlarda.

Siyosiy oqibatlar: Migratsiya jarayoni tufayli yaqin atrofda yashovchi turli xil odamlar guruhleri o'rtasida ziddiyat endemik bo'lib qolsa, immigratsiya siyosiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Immigrantlar foydasiga demografik siljish amaldagi rahbarlarning resurslar ustidan nazoratiga salbiy ta'sir ko'rsatishi va ularni iqtisodiy jihatdan zaiflashishi mumkin. Agar muhojirlar ijtimoiy yoki iqtisodiy yuk sifatida qabul qilinsa, jamiyatlar immigratsiyaga salbiy munosabatda bo'lishi mumkin. Immigratsiya davlatning aholini tegishli uy-joy, ta'lim va transport xizmatlari bilan ta'minlash imkoniyatlariga ta'sir qilishi, mahalliy norozilik va muhojirlarga qarshi norozilikni keltirib chiqarishi mumkin. Masalan, Qo'shma Shtatlarda dominant idrok immigrantlarning ishlamaydigan benefitsiarlari yoki hatto saxiy farovonlik tizimining suiste'mollari sifatida immigratsiyaga qarshi kayfiyatni kuchaytiradi. Immigratsiyani qabul qiluvchi mamlakatlar o'z tillari, qadriyatlarini, me'yorlari va urf-odatlarini saqlab qolishda immigratsiya oldida qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Masalan, Yevropa xavfsizligi bo'yicha nutqlar muntazam ravishda jamiyatga qo'shilishni istamagan yoki qodir bo'lmagan musulmon immigrantlar oqimining Yevropa madaniyatiga tahdidi haqida munozaralar olib boradi. Ushbu tahdidga javoban, mamlakatlar immigrantlardan mahalliy til, madaniyat va tarixni o'rganishni talab qiluvchi qat'iy rezidentlik talablarini tobora ko'proq qabul qilmoqdalar.

Muhojirlarga nisbatan inson huquqlarining buzilishi, jumladan, ta'lim olish yoki sog'liqni saqlash huquqi kabi asosiy huquqlardan foydalanishni rad etish ko'pincha kamsituvchi qonunlar va amaliyot bilan, shuningdek, migrantlarga nisbatan xurofot va ksenofobiyaning chuqur ildiz otgan munosabati bilan chambarchas bog'liq. Siyosiy ta'sir fuqarolik (fuqarolik darajasi, yagona/ko'p fuqarolik, fuqarolikka qabul qilish darajasi, kirish tezligi, yo'l), ijtimoiy va fuqarolik guruhlarida ishtirok etish, ijtimoiy tadbirlarda ishtirok etish, ko'ngillilik, ovoz berishda ishtirok etish, xizmatlardan foydalanish kabi parametrlardan aniq bo'lishi mumkin.

Xulosa

Xalqaro migratsiya rivojlangan dunyoda metropoliyalarda aholi sonining ko'payishida muhim rol o'ynaydi, ammo kam rivojlangan mamlakatlarda aholining qayta taqsimlanishiga ozgina hissa qo'shadi. Xalqaro migratsiyani xalqaro savdo bilan solishtirish mumkin, chunki ikkalasi ham globallashuv mexanizmidir. Aksariyat qabul qiluvchi mamlakatlarda immigrantlar soliq to'laydilar va hech bo'lmaganda ba'zi davlat xizmatlaridan foydalanish huquqiga ega bo'lib, mahalliy aholi uchun sof soliq yukini o'zgartiradilar. Fuqarolikka erishgandan so'ng, immigrantlar odatda saylov huquqiga ega bo'lib, ichki siyosatni o'zgartiradilar. Yuboruvchi mamlakatlarda emigrantlar ketishi bilan tegishli moliyaviy va siyosiy buzilishlarni keltirib chiqaradi. 2015-yildan 2050-yilgacha xalqaro migrantlarning eng yaxshi qabul qiluvchilari (har yili 100 000 dan ortiq) Amerika Qo'shma Shtatlari, Kanada, Buyuk Britaniya, Avstraliya, Germaniya, Rossiya Federatsiyasi va Italiya bo'lishi kutilmoqda. Har yili 100 000 dan ortiq sof emigratsiyaga ega bo'lishi prognoz qilinayotgan mamlakatlar qatoriga Hindiston, Bangladesh, Xitoy, Pokiston va Meksika kiradi.

Migratsiya qiluvchi shaxslarni himoya qilishning huquqiy mexanizmini shakllantirish ko'p asrlik tarixga ega bo'lib, bugungi kunda migratsiya jarayonlarini, umuman olganda, mehnat migratsiyasini tartibga solish sohasida xalqaro hamkorlik allaqachon yo'lga qo'yilgan. Hozirgi vaqtda mehnat munosabatlarini xalqaro huquqiy tartibga solish sohasida migrantlar mehnatini tartibga solishning xalqaro-huquqiy vositalari majmuasi yaratilgan. Birlashgan Millatlar Tashkiloti, uning ixtisoslashgan idoralari, Xalqaro mehnat tashkiloti (keyingi o'rinlarda XMT), Xalqaro migratsiya tashkiloti, mintaqaviy tashkilotlarning hujjatlari, shuningdek, ikki tomonlama shartnomalar davlatlar tomonidan migrantlarni ishga joylashtirishda ancha samarali foydalanishi mumkin. Biz O'zbekiston XMTning 143-sonli migratsiya sohasidagi huquqbuzarliklar to'g'risidagi va mehnat migrantlariga teng imkoniyatlar va muomala bilan ta'minlash to'g'risidagi Konvensiyasi (Mehnat migrantlari to'g'risidagi №97 konvensiya) kabi muhim hujjatlarni ratifikatsiya qilishini maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz. Mehnat migrantlarining huquqlarini tartibga soluvchi universal va mintaqaviy xalqaro-huquqiy hujjatlarga qo'shilish bilan bir qatorda, O'zbekiston MDH davlatlari bilan mehnat migratsiyasini tartibga solish bo'yicha ikki tomonlama va ko'p tomonlama shartnomalar tuzishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xalqaro Mehnat Tashkilotining ishchi-migrantlar to'g'risidagi 27- sonli Konvensiyasi (1949-yilda qayta ko'rib chiqilgan).
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan.
3. O'zbekiston Respublikasining 1995-yil 21-dekabrda qabul qilingan Mehnat kodeksi. 1996-yil 1-aprel kuni kuchga kirgan.
4. O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasining MDH ishtirokchi davlatlari bilan noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashda hamkorlik to'g'risidagi Bitimga qo'shilishi haqida" (Moskva, 1998-yil 10-aprel) 2013-yil 10-apreldagi Qonuni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 15-sentabrdagi «Xavfsiz, tartibli va qonuniy mehnat migratsiyasi tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida» 4829-sonli qarori.
6. <http://www.visionias.in/>
7. <https://tradingeconomics.com/uzbekistan/refugee-population-by-country-or-territory-of-asylum-wb-data.html>
8. <https://www.macrotrends.net/countries/UZB/uzbekistan/refugee-statistics>

<https://publications.iom.int/system/files/pdf/WMR-2022.pdf>